

LEKCE V.

České právo procesní

Zpracovala: *Markéta Hamrlová*

Tématické okruhy: Soudnictví. Ústavní soud ČR. Nejvyšší správní soud ČR. Civilní proces. Trestní proces. Správní řízení.

Soudnictví.

Soudy náleží společně se státním zastupitelstvím mezi nejvýznamnější orgány ochrany práva, neboť disponují pravomocí sjednat nápravu vlastním rozhodnutím, které je právně vynutitelné.

Soudnictví je jednou ze základních složek moderního právního státu.

Základem pro vymezení soudnictví je **soudní pravomoc**, kterou dále dělíme podle toho, jaký okruh otázek soudy řeší na pravomoc:

- civilněprávní - rozhodování sporů o právo mezi stranami
- trestněprávní - ochrana společnosti rozhodováním o vině, a je-li tyto zjištěna, tak dále rozhodováním o trestu
- správněprávní - přezkoumávání rozhodnutí vydaných správními orgány ve správním řízení jako prostředek ochrany před nezákonným rozhodnutím výkonné moci
- ústavněprávní – rozhodování o ústavnosti zákonů a jiných právních předpisů,, případně i individuálních právních aktů
- jinou, která je svěřena soudům s ohledem na jejich nezávislé postavení (např. rozpouštění politických stran, volební věci...).

V zemích v rámci rakousko-uherské monarchie se zárodky moderní podoby soudnictví začínají objevovat za vlády Josefa II. a trvalou podobu potom získaly v základním zákoně č. 144/1867 ř.z., o soudní moci, na který v mnohém navázala naše republika v Ústavní listině z roku 1920.

Soudní moc v moderním státě je nezávislá a oddělená od ostatních dvou složek státní moci. Mezi základní obsahové znaky **zásady nezávislosti soudců** patří tyto prvky:

- zásada věcné nezávislosti, podle níž soudce nemůže být vázán žádnými radami, pokyny, peticemi, jak má rozhodnout v konkrétním případě;
- soudce je podřízen jen zákonům (včetně ústavy) a nikoli podzákoným právním aktům nebo např. revolučnímu vědomí atd.;
- jeho rozhodnutí může přezkoumat opět jen soud;
- zásada osobní nezávislosti (ustanovení soudců zajišťuje jejich nezávislost a zároveň je legitimuje k rozhodování;
- pro posouzení jejich chování platí zvláštní pravidla (např. kárné řízení provádí opět soudci);
- soudce je zajištěn platově;
- soudce nelze libovolně přesadit.

Institucionální zárukou toho, že soudnictví není součástí soustavy jiných orgánů spočívá v naplnění zásady **nezávislosti soudů**. Tzn. soudy vytváří zvláštní soustavu orgánů oddělenou od státních a současně nevykonávají jejich funkce. Organizace soudů je plně vyhrazena zákonné úpravě. S těmito zásadami souvisí i **princip** tzv. **zákonného soudce**, který znamená, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Tento princip je zakotven i v mezinárodních lidskoprávních dokumentech. V současné době je tato zásada chápána zejména tímto způsobem:

- zákon upravuje, jakým způsobem lze věc soudu předložit;
- soudní obvody jsou určeny zákonem nebo jen na základě zákona;
- zákonem je vymezena věcná, osobní, časová, místní a instanční působnost jednotlivých soudů;
- zákon upravuje férová pravidla soudního řízení;
- pevné složení senátů a pevné přidělení agendy na předem určenou dobu;
- zákaz mimořádných soudů.

Kromě základních principů organizace soudů, které vychází ze zajištění nezávislosti soudů a soudců, jsou pro soudnictví významné **zásady soudního rozhodování**. Jejich podoba a obsah závisí především na povaze soudního řízení. Obecně jsou významné především tyto zásady:

- zásada nestrannosti tzn. případ může být rozhodován jen soudcem, který není zúčastněn na věci;
- odůvodnění rozhodnutí;
- účast lidu na výkonu soudnictví;
- zásada veřejnosti;

- zásada ústnosti a bezprostřednosti;
- zásada volného hodnocení důkazů;
- princip legality (stíhat někoho pro trestný čin lze jen ze zákonných důvodů a způsobem, který zákon vymezuje)
- právo na obhajobu;
- právo na spravedlivý proces.

Podle Ústavy ČR tvoří soustavu soudů ČR:

- Nejvyšší soud a jemu na roveň postavený Nejvyšší správní soud
- vrchní soudy
- krajské soudy a jim na roveň postavený soud hlavního města Prahy
- okresní soudy a jim na roveň postavené obvodní soudy hlavního města Prahy.

Nejvyšší soud jako nejvyšší stupeň obecného soudnictví je vrcholným orgánem ve věcech, které patří do pravomoci obecných soudů, s výjimkou záležitostí, o kterých rozhoduje Nejvyšší správní soud nebo Ústavní soud. Ústavní soud je od soustavy soudů oddělen, neboť tvoří orgán ochrany ústavnosti.

Domácí četba nepovinná:

Projdi Hlavu čtvrtou ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, v aktuálním znění a zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), v aktuálním znění.

Ústavní soud ČR.

Vložená povinná literatura (vložit):

- **Janků, M. a kolektiv:** Základy práva pro posluchače právnických fakult, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 43 – 46

Nejvyšší správní soud ČR.

Vložená povinná literatura (vložit):

- **Janků, M. a kolektiv:** Základy práva pro posluchače právnických fakult, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 47 – 48

Civilní proces.

Vložená povinná literatura (vložit):

- **Janků, M. a kolektiv:** Základy práva pro posluchače právnických fakult, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 125 - 148

Trestní proces.

Vložená povinná literatura (vložit):

- **Janků, M. a kolektiv:** Základy práva pro posluchače právnických fakult, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 267 - 269

Správní řízení.

Vložená povinná literatura (vložit):

- **Janků, M. a kolektiv:** Základy práva pro posluchače právnických fakult, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 210 – 218

Doporučená literatura:

- **Janků, M. a kolektiv:** Základy práva pro posluchače právnických fakult, C. H. Beck, Praha, 2004
- **Filip, J., Svatoň, J. a Zimek, J.:** Základy státovědy, Masarykova univerzita, Brno, 2002 event. v dalším z řady přepracovaných vydání

- **Potočný, M.:** Mezinárodní právo veřejné, Zvláštní část, C.H.Beck, Praha, 1996 event. v dalším z řady přepracovaných vydání
- **Winterová, A. a kol.:** Civilní právo procesní, doplňková skripta, I. díl, Všehrad, Praha, 2000, příp. v dalším z řady přepracovaném vydání
- **Císařová, D. a kol.:** Trestní právo procesní. 2. podstatně přepracované a aktualizované vydání, Linde, Praha, 2002 event. v dalším z řady přepracovaném vydání
- **Jelínek, J.; Drašík, A.; Hasch, K.; Nováková, Š.; Sovák, Z. a Ševčík, V.:** Trestní právo procesní, Eurolex Bohemia, Praha, 2001 event. v dalším z řady přepracovaném vydání
- **Nedorost, L. a Sovák, Z.:** Správní právo procesní, Eurolex Bohemia, Praha 2002, event. v dalším z řady přepracovaném vydání
- www.justice.cz
- www.concourt.cz

Právní předpisy doporučené k nastudování:

- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, v aktuálním znění
- usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších změn a doplňků
- zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v aktuálním znění
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v aktuálním znění
- zákon č. zákon č. 140/1961 Sb., trestní řád, v aktuálním znění
- zákon č. 71/1967 Sb., správní řád, v aktuálním znění
- zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), v aktuálním znění

Seznam použité literatury:

- **Janků, M. a kolektiv:** Základy práva pro posluchače neprávnických fakult, C. H. Beck, Praha, 2004
- **Filip, J., Svatoň, J. a Zimek, J.:** Základy státovědy, Masarykova univerzita, Brno, 2002